

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo / Oldenzaal

COLOFON

Redactie:
Harry de Jong

Redactieadres:
Abelenstraat 2a
7556 DT Hengelo
☎ (074) 291 7611
e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:
André Bolt

Kopij:
Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daarop volgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.

Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:
Mol
(*Talpa europaea*)

Foto's: Harry de Jong
(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo / Oldenzaal

INHOUD

VAN HET BESTUUR	1
IN MEMORIAM DINIE VAN DEN BOSCH – MULDER	1
AGENDA	2
NIEUWJAARSBIJEENKOMST	2
TERUGBLIK	4
WERKZAAMHEDEN ROND DE BENTELERHEIDE	8
HEMELBOOM (AILANTHUS ALTISSIMA)	10
HOE BELEEF IK MIJN LEEFOMGEVING?	11
DE VIJFDAAGSE VAN KNNV-GEWEST OOST	11
VOGELS IN OVERIJSSSEL 2013	13
14 DECEMBER: FLORON-DAG EN BOTANISCHE DAG	14

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo / Oldenzaal) bedraagt € 30,- per jaar; gezinsleden betalen € 10,- (betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening 6239 77 591 t.n.v. Penningmeester KNNV, afdeling Hengelo / Oldenzaal).

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december. Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo / Oldenzaal:

♦ Voorzitter (en ledenadministratie)

Bernard Wanders

van Heemskerckstraat 31, 7622 JG Borne, ☎ (074) 2668487

E-mail: jbwwanders@hotmail.com

♦ Secretaris

Jan Zwieneberg

Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975

E-mail: j.h.zwieneberg@ziggo.nl

♦ Penningmeester

Jan Weernink

Landmansweg 102a, 7556 LZ Hengelo, ☎ (074) 2422448

E-mail: janweernink@wxs.nl

♦ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink

Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340

E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

♦ Bestuurslid en lezingen

Annette Ros

Venusstraat 111, 7557 WS Hengelo, ☎ (074) 2918668,

E-mail: annetteros8@gmail.com

♦ Bestuurslid, redactie 'Onder de Loep' en Webmaster

Harry de Jong

Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,

E-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

♦ Website: www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal

Van het bestuur

Op het moment dat ik dit schrijf is heeft het afgelopen nacht aardig gevoren, de winter is dus begonnen. Tijd dus om ons voor te bereiden op het nieuwe jaar. Allereerst wil ik u daarom wijzen op de nieuwjaarsbijeenkomst. De aankondiging vindt u verderop in dit nummer. Uitdrukkelijk wil ik u wijzen op de noodzaak u op tijd (voor 30 december) op te geven. Dit jaar is er een minimum aantal deelnemers gesteld. We moeten dit doen om financiële redenen.

Een andere activiteit die we dit jaar willen organiseren heeft te maken met o.a. het landelijk thema van de KNNV, aandacht voor "Natuur in de Stad".

Een aantal leden heeft zich de laatste jaren daar al intensief mee bezig gehouden. Dit jaar is het de bedoeling om het publiek er bij te betrekken. We hopen zo ook onze afdeling te promoten en nieuwe leden te werven.

Afgelopen jaar zijn we ook meer gaan samenwerken met de lokale IVN afdeling. De besturen, lokaal en landelijk, zijn hiervan warme voorstanders. Het laatste is noodzakelijk, de afgelopen jaren zijn de ledenaantallen dalende!! Ten dele is dit een landelijk fenomeen, ten dele is dit het lot van vergrijzende clubs.

Namens het bestuur, Bernard Wanders

In memoriam Dinie van den Bosch – Mulder

Dinie overleed op 18 oktober 2013 na een korte ziekteperiode. Ze is 86 jaar geworden.

Tijdens de crematieplechtigheid vertelden haar kinderen de levensgeschiedenis van Dinie. Dinie en Wouter zijn na hun pensionering heel bewust in Twente gaan wonen, vooral vanwege de natuur en de rust. Goor werd hun uitgangspunt voor de tochten door Twente.

Dinie kwam na de NJN via de KNNV-reisgroep met de KNNV in aanraking en dat bleef zo haar hele leven door. Ze maakten met een vaste groep reizen door heel Europa.

Al snel nadat zij hun lidmaatschap van de KNNV afdeling Drechtsteden naar onze afdeling had overgeschreven maakte Dinie ook deel uit van het bestuur van afdeling Hengelo-Oldenzaal. (midden jaren '90)

Door haar manier van omgang met een ieder had ze talloze contacten. Ze had niet alleen belangstelling voor de natuur maar ook voor al haar kennissen.

Later gingen ze samen ook vaak naar Frankrijk waar Wouter o.a. voor de Seniorengroep uitgebreid over kon vertellen. Dinie zorgde dan niet alleen voor een toepasselijk hapje en drankje maar vertelde ook leuke voorvallen die ze tijdens de reis hadden meegemaakt. Wat betreft planten vulde ze Wouter aan met informatie over bijzondere kleuren en geuren.

Dinie was een KNNVer in hart en nieren.

We wensen Wouter en de familie sterkte bij het verwerken van dit verlies.

***Wytze Boersma en
Jan Zwieneberg***

Excursies

Het gebruikelijke verzamelpunt is (tenzij anders aangegeven) aan de **Boerhaavelaan te Hengelo** op het parkeerterrein naast huisnummer 146 (is richting Borsthuis). Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Indien van toepassing wordt ook het **verzamelpunt ter plekke** aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen (dit is op eigen risico bij het evt. niet doorgaan van de excursie).

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Lezingen / vergaderingen

De gebruikelijke plaats waar lezingen / vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het Buurthuis "t Lansink" aan de Twijnstraat 8 te Hengelo.

Indien er belangstelling is voor "meerijden met anderen" bij een lezing 's avonds: neem even contact op met een van de bestuursleden (zie colofon).

Lezingen afd. Enschede

De lezingen van de afd. Enschede vinden plaats in het museum `de TwentseWelle` te Enschede

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zaterdag 25 januari 2014	Nieuwjaarsbijeenkomst
Zaterdag 15 februari 2014	Excursie: Twickel

Nieuwjaarsbijeenkomst

Datum: zaterdag 25 januari 2014
Tijd: 14.00 uur tot ca. 21.00 uur
Plaats: Café restaurant "De Zevenster"
Haaksbergerstraat 123
Tel. 074-2914083
7554 PA Hengelo

Het programma is in grote lijnen als volgt:

- 14.00 uur ontvangst met koffie en krentenwegge
- 15.00 uur rondwandeling of spelletjes
- 17.30 uur wintermaaltijd (stampotten)
- 19.00 – ca. 21.00 uur Digitale foto's van en voor leden

De kosten, inclusief maaltijd zijn €17,50 pp.

In verband met de reservering moet u zich **voor maandag 30 december** hebben aangemeld bij Bernard Wanders, (074)2668487, jbwanders@hotmail.com of een van de andere bestuursleden.

Graag op tijd opgeven omdat we een minimum aantal van 15 deelnemers nodig hebben om de activiteit door te laten gaan!!

Nieuwjaarsbijeenkomst 2013

Excursie: Twickel

Datum : Zaterdag 15 februari 2014
Thema : Frisse neuzenwandeling
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Middag
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Verzamelpunt: Voor mensen die rechtstreeks naar het excursiegebied willen gaan, is het verzamelpunt de parkeerplaats van de uitspanning 't Hoogspel om 13.15 uur.

Dit keer houden we de eerste excursie van het seizoen op het landgoed Twickel bij Delden. We gaan een stuk van de zogeheten Umfassungsweg lopen. We lopen langs de Noordmolen, door het Bokdammerveld, de Azelermeen en het Koematenveld en over de Deldener Esch.

Noordmolen

Umfassungsweg

Bokdammerveld

Terugblik

Verslag excursie: Engbertsdijksvenen

Datum : Zaterdag 31 augustus 2013
Thema : Veenlandschap
Deelnemers : 4
Leiding : Harry de Jong
Weer : Bewolkt

Met 4 personen begonnen we aan de excursie in het zuidelijke gedeelte van de Engbertsdijksvenen. In de plassen langs de Eerste Nieuwe Leidijk vooral veel wilde eenden, nijlganzen, grauwe ganzen en wat wintertalingen.

Er was veel trek van zwaluwen. Honderden huiszwaluwen, boeren zwaluwen en tientallen oeverzwaluwen foerageerden ook laag boven de plassen.

In het begin was er enige regen, later klaarde het op en kwam er een waterig zonnetje door. Toen lieten de libellen zich ook zien, waarbij veel zwarte heidelibellen.

Zwarte heidelibel

Verder onder andere Oeverlibel, Gewone pantserjuffer, Blauwe breedscheenjuffer en Lantaarntje.

Langs het pad Ronde zonnedauw. Van de paddenstoelen zagen we onder meer Genaveld Sapbekertje, Veenmosvuurzwammetje en Conische Franjehoed.

Veenmosvuurzwammetje

We kwamen langs de bekende groeiplaats van de Slangenwortel. Enige planten bloeiden nog, de meeste hadden reeds vruchten varieerden van groen tot fel oranje.

Een overvliegende Grote bonte specht werd fanatiek achtervolgd door een Huiszwaluw. Bij het Vogelkijkscherm 't Krik-eantie zagen we Aalscholver, Dodaars, Groenpootruiter en Havik.

Op het laatste gedeelte van de route nog boomblauwtjes en zeer fraai een Grote groene sabelsprinkhaan.

Tegen het einde van de wandeling kwamen we de schaapsherder met zijn honden en zijn kudde Drentse heideschapen tegen.

Waargenomen soorten

Vogels

Aalscholver	Blauwe Reiger
Boerenzwaluw	Buizerd
Dodaars	Grauwe Gans
Groene Specht	Groenpootruiter
Grote Bonte Specht	Havik
Holenduif	Houtduif
Huiszwaluw	Merel
Nijlgans	Oeverzwaluw
Tjiftjaf	Wilde Eend
Wintertaling	

Planten & Mossen

Blauwe knoop	Kleine zonnedauw
Ronde zonnedauw	Slangenwortel
Tandzaad sp.	Witte snavelbies

Paddenstoelen

Berijpte Russula	Conische Franjehoed
Gele Berkenrussula	Genaveld Sapbekertje
Gewone Berkenboleet	Veenmosvuurzwammetje
Verblekende Russula	

Overig

Bruine Kikker

Insecten

Atalanta	Blauwe Breedscheenjuffer
Bloedrode Heidelibel	Bont Zandoogje
Boomblauwtje	Gehakkelde Aurelia
Gehakkelde Aurelia	Gewone Pantserjuffer
Groot Koolwitje	Groot Koolwitje
Grote Groene Sabelsprinkhaan	Klein Geaderd Witje
Klein Koolwitje	Kleine Vos
Lantaarntje	Watersnuffel
Wespenspin	Zwarte Heidelibel

Verslag excursie: Roderveld

Datum : Zondag 15 september 2013
Thema : Herfst
Deelnemers : 2
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

De parkeerplaats bij de voormalige havezate 't Everloo was het vertrekpunt van de excursie. Bij de parkeerplaats lag een poel met verschillende leuke plantensoorten zoals Wilde marjolein en Gewone agrimonie die echter aangeplant zijn. Op het nog aanwezige bouwhuis was een ooievaarsnest gebouwd. Dit jaar zijn 3 jongen uitgevlogen. Door het late tijdstip van de excursie hebben wij zelf geen ooievaars meer gezien. Door de laan zijn we naar de natte heide op het Roderveld gelopen. Onderweg kwamen we langs de gedenkplaat van Albert grote Beversborg die als vrijwilliger bij Natuurmonumenten, eigenaar van het gebied, actief was. Bij een langs de weg gelegen hooilandje hebben we een insteekje gemaakt. Bij een hier gelegen poel zagen we de Wespenspin en enkele jonge planten van de Koningsvaren.

Wespenspin

Bij de planten waren paaltjes gezet om te voorkomen dat ze afgemaaid zouden worden. Op de natte heide met veel Moeraswolfsklauw groeide ook Kruiwilg waarop gallen van de Kruiwilgbladwesp aanwezig waren. We zijn via het dijkje waar vroeger de tramlijn van Oldenzaal naar Denekamp over heen liep en enkele andere paden weer terug gelopen naar de bossen bij 't Everloo. Onderweg passeerden we een (water) retentiegebied en de Roelinksbeek die een wat meer natuurlijke loop heeft gekregen. Het was wel jammer dat er maar zo weinig deelnemers waren.

Waargenomen soorten

Vogels

Boomklever	Buizerd
Fitis	Roodborst
Winterkoning	Zwarte Specht

Planten & Mossen

Blauwe zegge	Bosbies
Dophei sp.	Egelboterbloem

Gagel sp.	Geoorde wilg
Gespleten hennepnetel	Gewone agrimonie
Hazenzegge	Hengel
Kale jonker	Kleine zonnedauw
Koningsvaren	Kruiwilg
Moeraswolfsklauw	Moeraszegge
Salomonszegge sp.	Tormentil
Trekrus	Veelstengelige waterbies
Wilde marjolein	Winterlinde
Zwarte toorts	Zwarte zegge
Paddenstoelen	
Dennenvoetzam	Gewone Berkenboleet
Groene Knolamaniet	Grofplaatrussula
Kamrussula sp.	
Overig	
Bastaardkikker	Ree
Insecten	
Bont Zandoogje	Landkaartje
Wespenspin	

Verslag excursie: Duivelshof

Datum : Zondag 29 september 2013
Thema : Paddenstoelen
Deelnemers : 8
Leiding : Wytze Boersma
Weer : Zon

Door het mooie zonnige en droge najaarsweer konden we geen explosie verwachten van het aantal paddenstoelen soorten in het Duivelshof. We hebben toch nog 68 verschillende soorten gevonden. Mogelijk hebben de buitjes van de afgelopen week een gunstig effect gehad. Zoals de bedoeling was hebben we ook de aantallen in de proefstrook van het landelijke meetnet geteld. Ook hier waren de telsoorten schaars vertegenwoordigd. De telsoorten kunnen worden verdeeld in twee groepen. De eerste groep zijn de aandachtsoorten, (51 soorten). Dit zijn soorten die matig algemeen zijn en vertonen veelal een achteruitgang. De tweede groep zijn de indicatorsoorten, (59 soorten). Dit zijn soorten die niet op de rode lijst staan, maar indicatief zijn voor bepaalde milieuomstandigheden.

Door jaren achtereen deze soorten te tellen krijgt men een goed beeld van de paddenstoelen flora van o.a. de hoge zandgronden.

Als we kijken naar onze waarnemingslijst dan hebben we 4 soorten van de rode lijst gevonden. De Bruine ringboleet met de indicatie gevoelig en als kwetsbare soorten de Gele stekelzwam, Dunne weerschijnzwam en de Baardige melkzwam.

Baardige melkzwam (foto Laurens van Run)

Naast deze bedreigingsklasse of zeldzaamheidsklasse is er een taxonomisch indeling. Zo kennen we de steeltjeszwammen, (de grootste groep) en de zakjeszwammen. Deze indeling geeft aan waar de sporen worden gevormd. Jammer is dat we dat alleen microscopisch kunnen zien. Uit de groep van de zakjeszwammen hebben we Zwarte kluifzwam, Kleine bruine bekerzwam, de Groene glibberzwam, het Gewoon meniezwammetje en het Zeemkleurig hazenoor gevonden. Naast deze zijn nog andere indelingen te maken, zoals naar de functie, opruimers of parasiet.

Deze indelingen zijn allemaal zeer nuttig en wetenschappelijk, maar vooral genieten we van de mooie kleuren en vormen van de paddenstoelen. Zo is de Vliegenschwam met zijn vel rode hoed met witte stippen een bijzondere verschijning. Een andere mooie verschijning is de Gele ringboleet met zijn gele wat slijmige, glimmende hoed. Deze soort is gebonden aan de Larix.

Poedergastzwam

De Knotsvoettechterzwam is ook altijd een mooie verschijning.

Dan hebben we ook nog de Zwarte kluifzwam met zijn grillige vorm.

Hiernaast hebben we ook nog de Poedergastzwam op de oude Grofplaatrussula, de Duivelsbroodrussula met zijn gele plaatjes en de Narcisridderzwam met zijn bijzondere koolteer lucht. Naast de paddenstoelen vonden we ook nog Rondbladige wintergroen en in het natuurontwikkelingsgebied Echt duizendguldenkruid en Stekelbrem.

Al met al een mooie excursie onder goede omstandigheden. Tot slot een woord van dank aan Laurens en Ineke, van de paddenstoelengroep voor begeleiding van de excursie.

Waargenomen soorten

Vogels

Boomklever	Grote Bonte Specht
Houtduif	Koolmees
Vink	Witte Kwikstaart
Zwarte Kraai	

Paddenstoelen

Amethistzwam	Baardige melkzwam
Biefstukzwam	Bleke franjehoed
Boompui	Botercollybia
Breedplaatstreephoed	Bruine ringboleet
Duivelsbroodrussula	Dunne weerschijnzwam
Fijnplaatrussula	Geelwitte russula
Gele aardappelbovist	Gele ringboleet
Gele stekelzwam	Gewone fopzwam
Gewone franjezwam	Gewone krulzoo
Gewone pelargoniumgordijnzwam	Gewone Zwavelkop
Gewoon eekhoortjesbrood	Gewoon elfenbankje
Gewoon elfenschermpje	Gewoon meniezwammetje
Grijsgroene melkzwam	Groene glibberzwam
Grofplaatrussula	Grote molenaar
Grote stinkzwam	Helmmycena
Kaneelkleurige melkzwam	Kastanjeboleet
Kleine bruine bekerzwam	Kleurig koraalzwammetje
Knotsvoettechterzwam	Melksteelmycena
Narcisridderzwam	Opaalvaalhoed
Oranjegeel trechtertje	Paarse schijnridderzwam
Papilrussula	Parelamaniet
Parelstufzwam	Roestvlekkenzwam
Roodporiehoutzwam	Stevige braakrussula
Tweekleurige vaalhoed	Vaaggeordelde gordijnzwam
Waaierkorstzwam	Witte russula
Zandpadvezelkop	Zemelig donsvoetje
Zwartwordende stufzwam	

Boomklever

Verslag excursie: Witte Veer

Datum : Zaterdag 26 oktober 2013
Thema : Slotexcursie
Deelnemers : 7
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Bewolkt

Op de laatste excursie van het seizoen hebben wij een rondwandeling over het grensoverschrijdende Witte Veer bij Buurse gemaakt. Het bijna 300 ha grote landgoed is een voormalig landgoed van de (textiel) fabrikant van Heek dat nu in beheer is bij Natuurmonumenten. We hebben een deel van de blauwe route gevolgd die begint bij de aan de Alstätter Aa gelegen watermolen de Haarmühle net over de grens bij Buurse. Bij de oude molen ligt een fraaie (geologische) ontsluiting van de Wellenkalk. De route voerde ons over de oude Hessenweg, een stukje heide, eikenlanen, een bos met veel Rododendrons en een vlinderpad en verschillende zandwegen. In meerdere weilanden zijn plassen gegraven die als basisbiotoop voor de boomkikker zijn ingericht. Bij één van deze plassen zagen we Moerashertshooi. We hebben op onze wandeling niet veel vogels gezien maar wel veel paddenstoelen zoals Grote sponszwam, Duivelsbroodrussula en Groene schelpzwam.

Grote sponszwam

De grote aantallen eikels en tamme kastanjes op de paden was opmerkelijk. Er is dan ook sprake van een mastjaar. De lijsterbesstruiken waren oranje gekleurd door de vele bessen. Onderweg kwamen we nog een vrijwilliger van Natuurmonumenten tegen die drie keer per week het gebied bezoekt om de in het terrein aanwezige Schotse hooglanders (grote grazers) in de gaten te houden. Deze wist ons te vertellen dat in het Duitse deel Heckrunderen worden ingezet voor begrazing. Door de hoge temperatuur konden we na afloop van de wandeling nog op het buitenterras van een Tasse Kaffee met een stuk Torte genieten. Over het Witte Veer vliegende ganzen maakten ons echter wel duidelijk dat de winter in aantocht is.

Waargenomen soorten

Vogels

Blaauwe Reiger	Buizerd
Watersnip	Wilde Eend

Planten & Mossen

Moerashertshooi

Paddenstoelen

Amethistzwam	Botercollybia
Braakrussula	Duivelsbroodrussula
Gele Aardappelbovist	Geschubde Inktzwam
Geweizwam	Gewoon Elfenbankje
Groene Schelpzwam	Grote Sponszwam
Helmycena	Kaneelkleurige Melkzwam
Parelamaniet	Slanke Trechterzwam
Valse Hanenkam	Vliegenzwam

Buizerd

Werkzaamheden rond de Bentelerheide in uitvoering

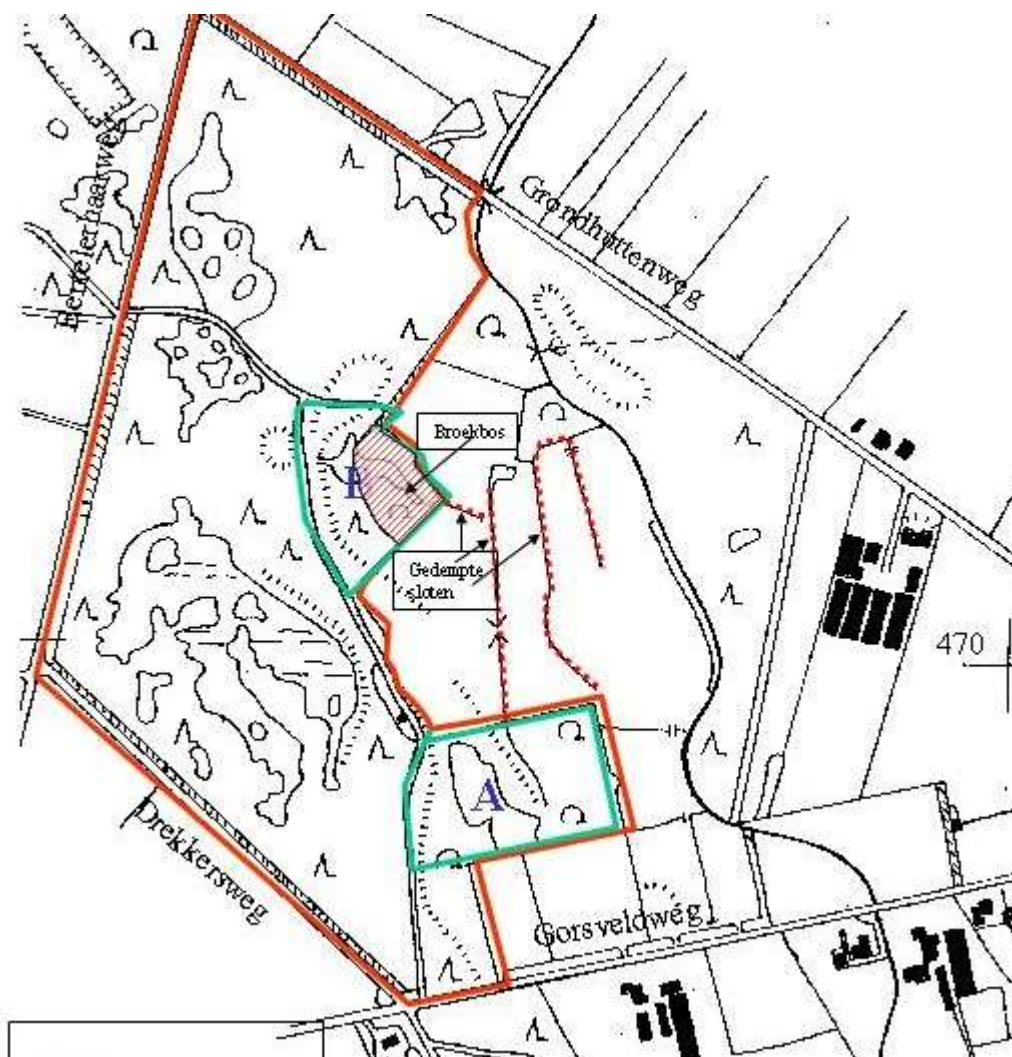
Stichting Twickel is al jaren van plan om de landbouwpercelen bij de Bentelerheide, voor Twickel de Bentelerhaar om te vormen tot natuurgebieden. Tijdens een van de gesprekken met de Stichting Twickel in de periode van ons veld biologisch project, (2000 – 2003) werd ons al duidelijk dat ze het idee hadden om de percelen om te vormen. Meestal zit er een lange tijd tussen het idee, concrete plannen en uitvoering. Om tot uitvoering over te gaan moeten er eerst verschillende onderzoeken plaatsvinden. Hierbij moet je denken aan de grondwaterstand en de kwaliteit van het water. Verder moet er gekeken worden naar de voedselrijkdom van de bodem. Deze onderzoeken zijn allemaal van belang om een inschatting te maken van het slagen van de doelstellingen. Natuurlijk moeten de percelen pachtvrij worden gemaakt. Dit is meestal een moeilijk en langdurig traject. Natuurlijk moet er ook een inschatting worden gemaakt van de kosten en de subsidie mogelijkheden.

Op 5 oktober met de eerste najaarswerkochtend was er nog niets te zien. Toen wij 14 dagen later terug kwamen zagen we de graafmachines in het weiland staan. Dichterbij gekomen, zagen we dat het gehele broekbos, opslag van berk, els, grove den en vuilboom, aangrenzend aan ons schoningsperceel was verwijderd. Het Beenbreekveldje ligt nu helemaal vrij. De sloot tussen deze twee percelen is gedempt. Alle sloten in de landbouwpercelen zijn ook gedempt. Hiermee zal de grondwaterstand moeten stijgen. Of dit ook het geval is kunnen we nu nog niet zeggen. Het valt wel op dat het stuk van het voormalige broekbosje lager ligt dan het Beenbreek veldje. In het voorjaar zouden we al de eerste resultaten kunnen zien. Normaal is het beenbreek gedeelte vrij nat.

Doordat alle sloten in de landbouw en weidepercelen gedempt zijn, zal dat ook invloed hebben op het stuk met de Blonde zegge, (A in ons rapport).

Over een aantal jaren kunnen we pas goed, hopelijk, de positieve resultaten zien.

Om een goed beeld te krijgen zijn er een paar foto's en een kaartje toegevoegd.

Werk in uitvoering

Hemelboom (*Ailanthus altissima*)

Het natuurlijk areaal van deze boom is China en Korea. Vooral in China werd het loof gebruikt als voedsel voor zijderupsen (Shantung-zijde). Dit was ook de aanleiding om hem in 1750/51 naar Frankrijk te halen. De zijdeproductie met deze boom leverde niet veel op maar men had er wel een goede stadsboom bij. Al snel werd hij geëxporteerd naar andere landen in Europa. Hij werd populair vanwege de sierwaarde van het loof en de opvallende vruchtdracht. De boom heeft grote geveerde bladeren, in Hengelo tot 65cm gemeten. De vruchten kunnen een mooie rode kleur krijgen.

De boom loopt laat in mei uit en bij wrijving van het jonge blad komt er een verschrikkelijk smerige lucht vrij, die in een artikel wordt vergeleken met een dode kip die al een paar weken ligt te verrotten.

De boom werd ook populair omdat deze kan groeien op droge en voedselarme bodems, in bestrating en hij heeft nauwelijks last van tijdelijke droogte en strooizout.

Daarbij groeit hij in korte tijd uit tot een forse hoge boom, tot wel 25m. (*Ailantho* komt van het Molukse 'aylantho', dit betekent 'tot in de hemel reikend' en *altissima* = heel hoog.)

De boom is tweehuizig met kleine gele bloemen, die veel door met name bijen worden bezocht. Ze ruiken niet bepaald lekker.

De binnenste blaadjes van de veer hebben extraflorale klieren met een zoete stof, die mieren aantrekt. Het is de bedoeling dat deze mieren tegen vraatzuchtige insecten optreden. In Hengelo meermalen gekeken of er mieren aanwezig waren maar tot nu toe zonder resultaat.

Vanwege de sierwaarde werden er vooral vrouwelijke exemplaren aangepoot. Daar komt men in veel steden nu van terug. De boom zorgt vooral op warme plekken voor een enorme opslag zowel op de grond maar ook op oude muren. Hij krijgt steeds vaker het predicaat lastig en invasief. Daarbij heeft de plant nog een bijzonder hulpmiddel ontwikkeld. Jonge planten scheiden via hun wortels een chemische stof die verhindert dat er in de directe omgeving planten kunnen groeien. Een tweede negatieve eigenschap is de vegetatieve verspreiding via uitlopers. We hebben in Groot Driene en aan de Oldenzaalsestraat uitlopers gezien, die tussen 20m. en 25m. van de stam stonden.

Jonge planten worden bij een flora inventarisatie genoteerd. Alles wat binnen een straal van 25m. staat van een oude boom dus niet noteren. De rest wel, zoals bijgaande foto uit de Oude Postweg waar in de verste verte geen hemelboom stond. De wind kan de vruchten, die de hele winter aan de boom blijven, wel tot 200m. verspreiden maar ze hebben mogelijk ook nog andere transporteurs die helpen bij de verbreiding.

Deze jonge boom heeft trouwens maar kort mogen genieten van de groeiplek.

Het hout, dat wel lijkt op essenhout, wordt in China veel gebruikt voor keukengereedschap.

Het is mooie boom, hopelijk krijgt de slechte naam geen overhand. In Duitse steden mag hij nog wel blijven maar er worden alleen mannelijke exemplaren aangeplant.

Gerrit Haverkamp & Jan Zwieneberg

Literatuur:

Boeijink D.E. e.a., Loofbomen in en buiten het bos. Deel 2

Goudzwaard Leo, Loofbomen in Nederland en Vlaanderen. KNNV uitgeverij.

Roloff Andreas e.a., Bäume in der Stadt

Hoe beleef ik mijn leefomgeving?

Mijn woning staat in een rij van 4 huizen, een z.g. doorzonwoning, in het oosten van het land. Gelukkig is er veel groen in de wijk en staan er grote bomen. Er zijn dan ook veel vogels en in de winter zelfs eekhoorns die aan de pindaslingers van de mezen gaan hangen. Dat is altijd een leuk gezicht.

Als ik op m'n bed lig zie ik een grote berk. In het voorjaar de tere groene blaadjes die langzamerhand groter en groener worden. In de herfst de prachtige kleuren van de bladeren, die met het seizoen mee veranderen en 's winters de mooie vormen van de takken. Aan deze berk beleef ik veel plezier.

Er is altijd wat te beleven in de boom.

De vogels die er in en uit vliegen, de eekhoorns die van tak naar tak springen als echte acrobaten. Meestal zit er een ekster nest in. Als de eksters het nest bouwen zie je ze met flinke takken etc. vliegen. In de lente een nest met jongen die, als ze wat groter worden, veel herrie maken. 's Morgensvroeg zijn ze kennelijk hongerig, dan kunnen ze tekeer gaan.....!

Een berk heeft ook nadelen.

Het begint al in het voorjaar met het stuifmeel, dan zit alles onder een waas van geel poeder.

Als de bloemen zijn uitgebloeid vallen ze af, daarna komen de zaden.

Later in het jaar de bladeren en bij herfststormen veel takken.

Kortom het geeft veel "rommel" het hele jaar moet het "binnenplaatsje" geveegd worden.

Maar..... de nadelen wegen niet op tegen de voordelen.

Eens op een morgen in de herfst werd ik wakker en m'n hele slaapkamer stond in vuur en vlam.

Ik dacht dat er brand was, sprong uit bed en trok de gordijnen open, wat bleek: de zon kwam oranje gekleurd op aan de andere kant van het huis, scheen precies op de gele bladeren van de berk en die weerkaatsten, via mijn openstaande raam, het oranje gekleurde zonlicht mijn kamer in.

Dit heb ik één keer op deze manier meegemaakt. Waarschijnlijk een samenloop van omstandigheden. Het was een fascinerend gezicht.

Wil Mardjan

De Vijfdaagse van KNNV-gewest Oost

Deze gewestelijke meerdaagse excursiereis had dit jaar plaats van 27 t/m 31 mei en voerde ons naar Goeree-Overflakkee, een nieuwe bestemming. De nadruk lag op Goeree met zijn rijkdom aan planten en vogels in prachtige natuurterreinen. Bezoekjes aan de historische stadjes Middelharnis en Brielle en aan de visafslag van Stellendam completeerden deze geslaagde reis .

Het was de 45-ste keer sinds wijlen Dick Semler tot deze gewestelijke activiteit het initiatief nam. De eerste reis met 58 (!) deelnemers voerde naar Vlieland. Op enkele uitzonderingen na waren alle bestemmingen binnenslands. Vooral de Waddeneilanden waren favoriet, gevolgd door Zuid Limburg, de Drentse A en de Noord-Hollandse duinstreek. Reisden we aanvankelijk per touringcar, later gingen we met eigen auto's, waarbij natuurlijk werd "gepooled". Ondanks de aantrekkelijke programma's liep in de loop der jaren het aantal deelnemers geleidelijk terug. Waren er bijvoorbeeld in het jaar 2000 nog 37, nu 13 jaar later waren er 13. Voor de teruggang van de belangstelling zijn als mogelijke oorzaken aan te wijzen : het grote aanbod van betaalbare reizen (waaronder ook de KNNV-reizen en -kampen) en de opvatting dat de vijfdaagse er vooral is voor de oudere en veelal alleenstaande leden. Deze onterechte veronderstelling heeft helaas het effect dat de groep steeds kleiner wordt en de gemiddelde leeftijd hoger. Aan de kwaliteit van het gebodene ligt het bepaald niet. Al een aantal jaren is de organisatie in handen van een drietal KNNV-ers t.w. HermJan Roep, zijn partner Anna Simmelink en Ineke Muijser. En zij doen dat voortreffelijk. Zij slagen er steeds weer in een interessant programma samen te stellen en een gerieflijke accommodatie te vinden en desondanks de prijs op eenzelfde bescheiden niveau te houden. We profiteren van de grote kennis van HermJan als veldbioloog, oud-leraar en natuurgids en van zijn uitgebreide netwerk in de wereld van de natuurbescherming. We maken kennis met nieuwe natuurterreinen, al of niet onder leiding van lokale gidsen in delen van ons land waar we anders nooit zouden komen. Op de eerste en de laatste excursiedag wordt een kort bezoek gebracht aan een historisch of anderszins interessant stadje ter verrijking van onze kennis van geschiedenis en cultuur.

Hans Vijlbrief, een van de deelnemers legt de reis vast op een video, waardoor iedereen thuis de vijfdaagse nog eens aan zich voorbij kan laten trekken. Bovendien verschijnt van de reis een uitvoerig, met kleurenfoto's verlicht verslag.

De volgende Vijfdaagse is reeds in voorbereiding en zal gaan naar Gaasterland/ Zuidwest Friesland van 19 t/m 23 mei 2014. De kosten (exclusief de reiskosten) zullen 260 euro bedragen (of 300 euro bij een 1-persoonskamer). Nieuwe deelnemers zijn van harte welkom. zij kunnen zich opgeven bij HermJan Roep Gravenlandweg 27, 7675 TB Bruinehaar, **tel. 0546 681343**

Met het oog op het vinden en bespreken van accommodatie is een tijdige opgave gewenst: uiterlijk 1 maart 2014.

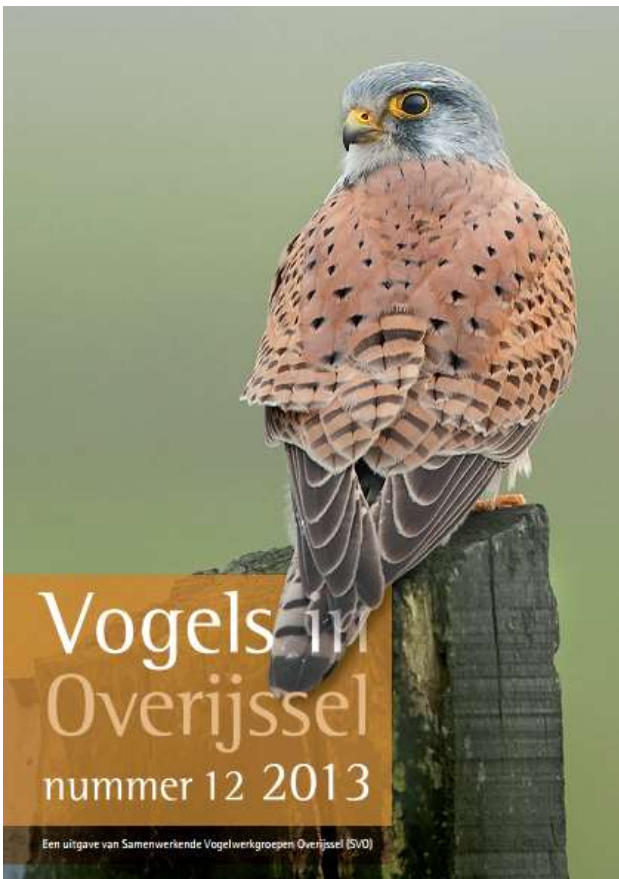
André Bolt

Vogels in Overijssel 2013

Het nieuwe nummer van Vogels in Overijssel 2013 (12) is weer uit en te bestellen. De uitgave bevat meer artikelen en is dikker dan gebruikelijk (96 pagina's); dus opnieuw boordevol actuele informatie over veldonderzoek aan vogels in Overijssel. Hieronder een korte introductie van de 10 artikelen.

- Het eerste artikel gaat over de Staphorster Torenvalken en is geschreven door Arnold Lassche. Rond Staphorst broeden Torenvalken onder andere in afgedankte melkbussen die hier jarenlang door boeren zijn gebruikt maar nu in bomen zijn opgehangen.
- Gerrit Gerritsen doet verslag van zijn onderzoek naar het foerageergedrag en succes van Grote zilverreigers. Uit zijn verhaal blijkt dat de zilverreigers het jagen op muizen afwisselen met vissen en dat in muizenrijke winters de benodigde tijd voor het vangen van een muis halveert.
- Uit het uiterste oosten van Overijssel komt het verhaal van Ben Hulsebos over de najaars- en omkeertrek van Houtduiven op de telpost Oelemars.
- De Gierzwaluw is een moeilijk te inventariseren soort die bovendien last heeft van sloop en renovatie van oude panden. Zo ook in Deventer waar Erik Lam de soort probeert te volgen en waar de laatste jaren zeker 200 kunstmatige nestplaatsen zijn aangebracht.
- Onno de Bruijn en Sytze Wouda gaan uitgebreid in op de populatiegroei van de Middelste Bonte Specht in de centraal gelegen bossen van landgoed Twickel.
- Obe Brandsma zet uit zijn jarenlange onderzoek in het reservaatgebied Giethoorn Wanneperveen nu de Graspieper in de schijnwerpers
- Harrie Linckens en Leo Hassing doen verslag van de Koolmezeninvasie in oktober 2012 op basis van hun dagelijkse vangsten op ringstation Overdinkel.
- In 2012 zijn door Vogelbescherming en Sovon de Klauwieren tot "soort van het Jaar" benoemd; daarom zijn in de winter 2012 – 2013 twee Klapekstertellingen georganiseerd waarvan Peter van den Akker verslag doet
- Ton Bode en Ronnie Veldkamp brengen de aantalsontwikkeling van Roeken in Steenwijk in beeld en gaan in op de effecten van bestrijding van een aantal kolonies.
- Het nummer wordt zoals gebruikelijk afgesloten met het overzicht van de bijzondere vogelwaarnemingen uit 2012 dat is gemaakt door Martijn Bunskoek en Timo Roeke.

Vogels in Overijssel 12 is te bestellen door het overmaken van € 15 op gironummer 4506821 van de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Overijssel te Markelo onder vermelding van ViO 2013 met naam en adres.

14 december: FLORON-dag en Botanische dag

Verleden - heden - toekomst

Kom zaterdag 14 december in Nijmegen naar de FLORON-dag in combinatie met de Botanische dag van de KNNV. Er is een feestelijk programma vanwege het 25 jarig jubileum van Floron. Met lezingen over nieuwkomers in de Nederlandse Flora en stadsplanten van Breda. Ook de praktische toepassing van barcodeonderzoek komt aan bod. Het KNNV programma loopt parallel aan het hoofdprogramma.

FLORON en de KNNV nodigen u van harte uit voor de landelijke FLORON-dag op zaterdag 14 december, aanvang 10.00 uur. De dag vindt plaats in het Linnaeusgebouw van de Radboud Universiteit Nijmegen. Vanwege het 25-jarig jubileum van FLORON is het programma dit jaar extra feestelijk met lezingen in twee zalen.

We duiken in het verleden met een verhaal over de reconstructie van de plantengemeenschappen in het vroegere kwelderlandschap in Noord-Nederland. Met lezingen over nieuwkomers in de Nederlandse flora en de stadsplanten van Breda bieden we een blik op de toekomst. Door middel van verschillende lezingen staan we stil bij het floristische heden. Zo zullen we aandacht besteden aan de herkenning van bosaalbes en bramen als waardevolle indicatoren voor natuur en landschap, aan akkeronkruiden en bieden we een inkijkje in de invloed van de Peel op de flora van de omliggende gebieden. Daarnaast komen de praktische toepassing van barcodingonderzoek en de meerwaarde van vegetatieopnamen aan bod. De relatie tussen planten en bestuivers staat centraal in een verhaal over het leven van onze wilde bijen. Uw plantenkennis kunt u toetsen in de PlantenQuiz. En natuurlijk zal het traditionele overzicht van de bijzondere plantenvondsten in 2013 niet ontbreken.

In de pauzes is er gelegenheid om bij te praten en stands te bezoeken. Er zijn onder andere natuurboeken en plantenzaden te koop.

Op www.floron.nl kunt u zich vanaf half november aanmelden (verplicht) en vind u het volledige programma. We hopen u op 14e december te ontmoeten.

Postzegel
plakken

Aan: Penningmeester KNNV afd. Hengelo-Oldenzaal

Dhr. J. Weernink
Landmansweg 102a
7556 LZ Hengelo (O)